

Jyväskylän yliopiston kirjaston tiedotuslehti Verkkomakasiini

Julkaistu 2008-12-12 URN:NBN:fi:jyu-200812125959 © Jyväskylän yliopiston kirjasto

On helpompaa tehdä täysremontti sivustolle kuin kirjastorakennukselle - mutta oma hommansa siinäkin on

Risto Heikkinen
Päsuunnittelija
Kirjasto

Jyväskylän yliopiston kirjasto sai syyslukukauden 2008 alussa uuden sivuston. Se syntyi kahdeksan kuukauden mittaisessa projektissa. Artikkelin kuvaava hankkeen etenemistä suunnittelusta sivuston viimeistelyyn.

Sivuston uudistustarpeesta oli puhuttu jo paljon, sillä aikaisempi uudistus oli tehty vuonna 2002 ja WWW-maailma oli muuttunut kuudessa vuodessa paljon. Esimerkiksi Web 2.0 oli tuonut uusia ideoita ja tekniikoita sivustojen kehittämiseen yhteisöllisempään sekä käyttäjäystävällisempään suuntaan. Sivustoa ei voi loputtomiin viritellä, vaan on käytännöllisintä uusia se jossain vaiheessa kokonaan.

Tästä lähdettiin – kirjaston vanhat sivut

Yliopistossa oli otettu vuonna 2005 käyttöön www-julkaisujärjestelmä, [Plone](#). Se olisi jatkossa toimiva alusta kirjastonkin sivuille sen sijaan, että ylläpitäisimme entiseen tapaan omaa, itse tehtyä järjestelmää. Plonea kehitettiin yliopistoyhteisössä aktiivisesti. Kirjaston oma ylläpito- ja kehitysvastuu siis kevenisi tältä osin ja resursseja voitaisiin siirtää enemmän itse asiaan eli sivujen sisällön kehittämiseen.

Uudistuksella olisi merkittävyyttä kirjaston toimintojen kannalta. Kirjaston sivustolla on suuri rooli kirjaston palveluista tiedottamisessa, ja sen kautta on paljon mahdollisuuksia myös toteuttaa palveluja. Vuoden 2007 [kävijätilastoissa](#) jako kirjaston konkreettisten ovikävijöiden ja sivustossa vierailleiden sivukävijöiden välillä meni samaan kokoluokkaan. Ovilaskurit ja kävijälaskenta mittasivat 800 000 käyntiä pääkirjastoon ja kampuskirjastoihin. Google Analytics tilastoi 600 000 käyntiä kirjaston sivustoon. FinELibin aineistojen [käyttäjäkysely](#) vuodelta 2007 taas kertoi, että n. 70 % vastaajista on saanut tiedon e-aineistoista kirjaston kotisivuilta.

Kirjastossa on www-toimitus, joka vastaa sivuston kehittämisestä ja kokoontuu palavereihin aina tarpeen mukaan. Työryhmä on 9-henkinen, ja siinä on edustajia talon jokaisesta toimistosta. Toimitus suunnitteli ja koordinoi sivustouudistushankkeen. Konkreettinen uuden sivuston rakentaminen tapahtui yhteistyössä toimituksen ja kirjaston toimistojen kanssa. Viestinnän harjoittelija Sanna Oikari oli kesällä mukana työssä. Yliopiston plone-support-tiimi antoi ohjeita ja teki tarvittavat viritykset ja räätälöinnit ploneen.

Vinkkejä maailmalta

Työ alkoi helmikuussa suunnittelulla. Päämääränä oli saada aikaan asiakaslähtöinen ja ylläpitäjäystävällinen sivusto ja tavoitteeksi asetettiin, että uudet sivut olisivat valmiina 1.9.2008.

Nelli/Jykdok/JYX-hakukenttä	Pikalinkki-valikko	Vaihtuva kuva-aihe
NAVIGOINTI	TEE SE ITSE Tiedonhaku, Varaa aineistoa, Uusi lainat, Ilmoittaudu koulutukseen, Hankintahetimitus, Kruukkopalvelutilaus, Julkaise opinnäyte... Anna palautetta Aineistojen etäkäyttö...	UUTISPALSTA (rss) Asenna Nelli / Jykdok toolbar-selaimeseesi Uutta aineistoa: Physical Physical Abstracts Kirjastohiito lähestyy, nyt sauvat esiin kansien välisiä!
	PYYDÄ PALVELUA Kirjaston yleinen palvelunumero ja email-osoite 1234 (käytössä ma-pe 8.00 – 18.00, la 10.00 – 16.00) kirjasto@jyu.fi Palvelukohtaiset yhteydet Lainaus, Tietopalvelu, Julkaisut...	
	Tervetuloa Jyväskylän yliopiston kirjastoon! Aukioloajat, Toimipisteet, Kokoelmat, Henkilökunta...	
	Vaihtuva kuva-aihe	

Helmikuussa hahmoteltiin.

Keskustelimme lyhyen talven loskaisina aamuina www-toimituksen palavereissa paljon muiden kirjaston www-sivuista. Arvioimme, mitä ideoita voisimme 'kähveltää' muilta, mitä kankeuksia ja loukkoja meidän tulisi karttaa. Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjasto ja Oulun yliopiston kirjasto tekivät samaan aikaan sivustouudistusta, joten seurasimme myös heidän tekemisiään.

Tausta-aineistona meillä oli Google Analyticsin antamat tilastot sivustomme käytöstä. Numeroita oli helppo tulkita - useimmin käytetyille sivuille tulisi jatkossakin päästä suoraan etusivulta. Kirjaston koulutussuunnittelija Eeva Koponen teki osana tieto- ja viestintätekniikan opintojaan selvityksen sähköisestä asiointista ja arvioi siinä koti- ja ulkomaisia tieteellisten kirjastojen sivustoja. Itse olin ohjaajana kirjaston harjoittelijalle, Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelijalle Tiina Kaltiaiselle, kun hän teki vuoden alussa opinnäytetyönsä "Kirjastojen verkkosivujen käytettävyyden ja sisältöjen tarkastelua".

Tarkistimme kirjastoon tulleen palautteen ja edellisten asiakaskyselyjen tulokset. Keväällä oli käynnissä valtakunnallinen kirjastojen [asiakaskysely](#) – sen tuloksista tuli korostetusti esille se, että e-aineistoihin pitää päästä mutkattomasti.

Tiedonhaku osoitti, että kirjastojen www-sivuista ja niiden uudistuksesta ei ole paljon kirjoitettu, mikä tuntuu kummalta, koska sivut ovat kuitenkin tärkeä väylä kirjaston palveluihin. Asia olisi oman seminaarin ja opaskirjan arvoinen.

Etusivu ja rakenne mietintään

Aloimme miettiä etusivua ja sivuston rakennetta – ilman päätöksiä niistä, sivustouudistusta ei voisi viedä eteenpäin.

NAVIGOINTI Kirjasto tänään auki vain klo 8 - 16 Varmista säilytyspaikkasi Tervetuloa näyttelyyn! A A A - mihin???	KUVA TEE SE ITSE Uusi lainasi Varaa aineistoa Tilaa varastosta Muuta yhteystietojasi Tilaa kaukolainaksi Uusi kaukolainasi Ehdota hankittavaksi ME AUTAMME Kysy ja kommentoi Osallistu koulutukseen Varaa tiedonhankinnan ohjausaika TULE KÄYMÄÄN Aukioloajat Toimipisteet Henkilökunta Kokoelmat Pääkirjaston hyllyjen sijainti OIKOTIET	Tänään on + nimipäivä Hae painettuja aineistoja / JYKDOK ____ Hae e-aineistoja / NELLI ____ Etäkäyttöohjeet VAIHTUVA KIRJASTOON LIITTYVÄ KUVA Pieni teksti: mikä JYK on + kenelle Yhteystiedot = Kirjaston osoite, puh., e-mail, kartta
	SELVITÄ ITSE Usein kysyttyä / FAQ Miten julkaiset opinnäytetyön Opiskele tiedonhankintaa verkossa Palvelut laitoksille	

Huhtikuu jäseni ideoita.

Periaatteenamme oli, että etusivulla pitäisi olla linkkejä käytetyimmille sivuille ja itsepalveluihin. Sivun pitäisi olla myös portti kirjaston 'ovikävijälle' ja sen kautta pitäisi saada apua ongelmatilanteisiin. Päädymme kolmijaotteluun: "Tee se

itse”, ”Me autamme” ja ”Tule käymään”. Ensimmäisestä oli suoria linkkejä mm. www-lomakkeisiin (Ehdota hankittavaksi), lainausjärjestelmään (Uusi lainat) ja erilaisiin verkkopalveluihin, esim. verkkokursseihin (Opiskele tiedonhankintaa) ja verkkokirjakauppaan. ”Me autamme” -ryhmään kokosimme helpdesk-tyyppistä asiaa, mm. ”Kysy ja kommentoi” –lomakkeen sekä linkin Tietohallintokeskuksen ATK-tukeen. ”Tule käymään” -ryhmään laitoimme linkkejä kirjaston sijaintiin, aukioloaikoihin, kokoelmiin jne.

Linkit piti nimetä niin, että niistä ymmärrettävästi näkisi, mistä on kyse ja mihin linkin takaa saisi apua. Siksi suosimme sinuttelua ja verbien käyttöä. Lisäksi etusivulle tuli ”Ajankohtaista” -palsta uutisille ja samalla otimme käyttöön uutisten RSS-syötteen.

Toukokuu toi makua ulkoasusta, asiat alkoivat löytää paikkansa.

Etusivun oikeaan marginaaliin sijoitimme yleiskuvauksen kirjastosta. Se kulki hankkeessa työnimellä markkinointilause:

Jyväskylän yliopiston kirjasto on kaikille avoin Keski-Suomen suurin tieteellinen kirjasto. Tervetuloa!

Sivuston rakenne olisi samalla pohja käyttäjäystävälliselle navigointirakenteelle, joka näkyisi aina sivujen vasemmassa marginaalissa. Jaottelun ei haluttu heijastavan kirjaston organisaatiota, vaan asiakkaiden tarpeita ja kirjaston palvelutarjontaa, samoin eri käyttäjäryhmät tulisi ottaa huomioon. Nämä linjaukset toteutettiin käytännössä ao. pääjaottelussa:

Opiskelijalle
Tutkijalle ja opettajalle
Usein kysyttyä
Aukioloajat
Lainaa

Tehoa tiedonhakuun
Kirjasto kouluttaa
Työskentele kirjastossa
Tutustu kirjastoon
Julkaise ja osta
Yhteystietomme

Meidän oli myös määriteltävä vakioelementtejä, jotka toistuisivat sivusta toiseen. Halusimme tuoda aiempaa paremmin esille mahdollisuuksia aineistojen hakuun. Näille määrittelimme paikan oikeaan marginaaliin. Laitoimme sinne muun muassa linkkejä NELLIn monenlaisiin e-aineistoihin.

Entisestä sivustosta vasempaan marginaaliin siirtyi pikalinkkien valikko. Samoin kopioimme sieltä sivujemme alalaitaan nuolia, joita klikkaamalla pääsisi sivun ylälaitaan. Piristääksemme sivuston ulkoasua ostimme muun räätälöintityön lisäksi Tietohallintokeskukselta sivujen vasempaan marginaaliin kuvaelementin, johon latautuu satunnaisesti kirjastoaiheinen kuvatiedosto plonessa olevasta kokoelmasta. Kirjasto teki uusia yleisesitteitä sivustouudistuksen aikaan. Esiteprojektilla oli käytössä ammattivalokuvaaja Petteri Kivimäki. Hänen kuvamateriaalistaan saimme värikkäitä kesäkuvia myös sivustouudistuksen käyttöön.

Osa sivuston vakioelementistä oli jo puolestamme päätetty. Yliopiston plonen perusasetuksiin kuuluvat sovitut ylä- ja alapalkit, linkki yliopiston etusivulle, kielenvaihtolinkki jne. Muutenkin ulkoasu noudattaa yliopiston muita sivustoja ja hyvä niin – yhtenäisyys luo käyttäjäystävällisyyttä. Sovituissa puitteissa toimiminen antoi myös selkeät raamit uudistustyölle – pääsimme aikaisempaa sivustouudistusta helpommalla, kun ulkoasun peruslinjaukset oli jo hankkeen ulkopuolella määritelty. Aikaisemmin olimme yhtenä yliopiston sivustona oma erillinen rakennus, nyt olimme osa samaa taloa, jonka nimi on plone.

Kesästä syksyyn plonen parissa

Yliopiston tietohallintokeskus toimitti siis kirjastolle ns. plone-instanssin ja antoi tukea sen käyttöönotossa. Plonen myötä kirjasto sai käyttöönsä kehittyneemmät menetelmät sivujen päivittämiseen. Aiemmin oli tarpeen osata tageja html-koodista, nyt saimme käyttööme wysiwyg-editorin, jolloin sivujen päivytykseen riittää kirjoitustaito. Sivuston kehittäminen on helpompaa, kun plonen sisäiset linkit eivät säry, vaikka sivujen paikkaa vaihdettaisiin sivuston sisällä. Navigoinnin järjestyksen säätäminen onnistuu helposti objekteja hiirellä siirtämällä.

Koska kirjaston sivuilla on aina panostettu vieraskielisten palveluun, pidimme tärkeänä, että se hoituisi hyvin myös uudessa sivustossa. Teimme LinguaPlonella keskeisistä sivuista englanninkieliset versiot. Olimme tämän komponentin ensimmäisiä käyttäjiä yliopistossa, joten aivan mutkitta työ ei onnistunut ja tarkkana sai olla.

WWW-lomakkeet tehtiin uusiksi plonen omalla työkalulla. Samalla oli hyvä tarkistaa lomakkeiden käyttäjäystävällisyys ja tehdä tarvittavia muutoksia. Muutamia lomakkeita laadittiin niin, että jo niitä täytettäessä voi valita, kenelle viesti lähetetään. Näin vältetään viestien edelleen lähettämistä ja asioiden käsittelyssä turhalta viiveeltä. Esimerkiksi [Kysy- ja kommentoi](#) -lomakkeen viestit

ohjautuvat aiheen mukaan oikeaan rooliosoitteeseen, kuten www-sivuja koskevat kysymykset www-toimituksen postilaatikkoon.

Plone antoi myös mahdollisuuden tuoda yliopiston kurssitietojärjestelmästä, Korpista, tietoa kirjaston tiedonhankinnan koulutuksesta suoraan www-sivuille ja kokeilimmekin tätä rajapintaa syksyn alussa. Emme kuitenkaan saaneet Korpin ominaisuuksista johtuen näitä sivuja tarpeeksi käyttäjäystävällisiksi, joten luovuimme toistaiseksi rajapinnan käytöstä.

Yliopiston plonessa on otettu huomioon esteettömyys, joten tekniikka oli tältä osin kunnossa. Sen sijaan www-kirjoittamisessa meidän oli se edelleen muistettava ja pyrittävä selkeään yleiskieleen, jossa ei sekoiteta asioita virastokiemuroilla tai kirjastoargonilla.

Elokuussa sivusto alkoi näyttää jo sivustolta - enää pientä hiomista vailla.

Kesän kynnyksellä suunnitelmamme olivat valmiit. Olimme myös saaneet koulutusta plonen käyttöön. Lisäksi Tarja Vänskä-Kauhanen yliopiston viestinnästä piti meille luennon www-kirjoittamisesta. Pääsimme töihin! Rakenne syntyi vasemman marginaalin navigointiin ja luotiin tyhjiä sivuja, joita täytettiin uusilla teksteillä tai jos mahdollista, vanhojen sivujen päivitettyillä sisällöillä. Suunnittelupalaverien ja käytännön työn myötä asiat alkoivat löytää paikkansa sivustossa. Töitä tehtiin niin www-toimituksessa kuin kirjaston toimistoissakin. Palvelupyynnöitä ja plone-kysymyksiä käsittelevät sähköpostit suhahtelivat kirjaston ja Tietohallintokeskuksen välillä.

Lomien jälkeen elokuussa oli edessä vielä kiivas työrypistys ennen julkistusta. WWW-toimitus kokoontui viikoittain, tehtyjä asioita ylliviivattiin työlistassa, uutta viriteltävää löytyi. Monien palaverien lempiaiheeksi nousi oikean marginaalin hakulinkkien nimeämisen miettiminen ja jokaiselle käytetylle sanalle taisi löytyä perustelu. Elokuun viimeisellä viikolla saatoimme syystä huokaista helpotuksesta - sivut saataisiin ajoissa julkaisukuntoon. Osa asioista jätettiin suosiolla jatkokehittämisen puolelle. Sivusto julkistettiin 2.9.2008, sopivasti uusille opiskelijoille ja lukuvuoden alkutuhinoihin.

Syyskuussa saimme olla lopputulokseen tyytyväisiä.

Kaikkea sisältöä ei ploneen vielä laitettu. Verkkokurssit ja mikrofilmattujen sanomalehtien luettelo odottavat vielä 'plonetusta', samoin itse tekemässämme julkaisujärjestelmässä toimiva intranetimme. Katsomme, mitä yliopistotason intranet-kehityksessä lähiaikoina tapahtuu.

Lisäksi vanhassa sivustossamme oli pari web-sovellusta, joita ei voinut siirtää ploneen. Paikanna aineisto -palvelu ja kampuskirjastojen lehtihaku ovat entisellä paikallaan ja näkyvät toistaiseksi plonen ulkoasuun muokattuina iframe-ikkunan kautta, samoin kuin sivuston opinnäyte- ja väitöskirjahaut.

Palautteen kalastusta viestinnän verkoilla

Uudistuksen aikana pidimme korvamme auki palautteelle ja ideoille – kuitenkin pitäytyen peruslinjauksissa, jotka olimme paaluttaneet keväällä työn pohjaksi. Kirjaston sisällä palautetta pystyi antamaan suoraan www-toimituksen jäsenille esim. toimistojen palaverissa. Lisäksi koko henkilökunnalle järjestettiin sivoustuudistuksesta kaksi tiedotus- ja keskustelutilaisuutta.

Nimettömänä palautetta saattoi jättää blogiin, jonka kautta houkuteltiin myös asiakkaita osallistumaan mielipiteenvaihtoon. Keskustelu sivustoasioista ei äitynyt verkossa kovin suureksi, mutta jonkin verran palautetta ja kehitysideoita sieltäkin saatiin. Harjoittelija Sanna Oikari taas toi kesän palaveriin tervetullutta asiakasnäkökulmaa. Blogi jatkoi olemassaoloaan sivujen valmistuttua, kun se muutettiin kirjaston yleiseksi blogiksi "[Kirjaston yleisönoasto - JYK:n asiakasblogi.](#)"

Teimme www-toimitukselle myös oman projektiblogin. Idea oli, että projektin sisäinen tiedotus ja osin viestintä tapahtuisi sitä kautta. Verkkokeskustelu

arkistoituisi yhteen paikkaan eikä sähköposteja kommenttiketjuineen tarvitsisi kenenkään arkistoida omaan postilaatikkoonsa. Käytännössä www-toimituksen postituslista todettiin kuitenkin blogia kätevämmäksi menetelmäksi sähköisessä mielipiteenvaihdossa. Blogiin kirjoitettiin sen sijaan palaverimuistioita ja 'plonetus'-ohjeita.

Toimituksen projektisuunnitelma kirjattiin aluksi word-dokumenttiin, jota päivitettiin hankkeen edistyessä. Dokumentti sijaitsi yhteisellä levytilalla, johon tallennettiin myös muita työdokumentteja. Tämä peruspaperi todettiin kuitenkin hankkeen edetessä hankalaksi koordinoituväliseksi, niinpä sen sisältö siirrettiin blogiin tehtävälstoiksi, palaverien asialstoiksi ja muistioiksi.

Projektisuunnitelmaan kuului, että sivuston työversioita myös testattaisiin. Ideana oli tarkistaa sivuston käytettävyys heuristisesti arvioimalla. Olipa ajatuksena myös miettiä kuvitteellisia käyttäjäryhmien edustajia ja kuvitella, miten he pärjäisivät sivuston käytössä. Varsinainen sivujen rakennustyö vei kuitenkin ajan testaukselta. Täytyi vain luottaa yhteiseen näkemykseen ja siihen, että joukossa viisaus tiivistyi.

Uusien sivujen julkistamisen jälkeen asiakkailta saatu palaute on ollut kiittävää – on pidetty sivuston ilmavasta ulkoasusta ja siitä että kaikki tarpeellinen tieto löytyy. Taloustieteiden tiedekunnan opiskelijat arvioivat syksyllä sivustoa osana tiedonhankinnan verkkokurssia. Heidän antamansa palaute oli kautta linjan positiivista. Toisaalta on tullut myös vastaväitteitä. Palautepostilaatikkoon tipahti aivan sivuston julkistuksen jälkeen kritiikkiä mm. siitä, ettei kirjaston kokoelmätietokantaa eli JYKDOKia löytynyt sivuilta. Tehtävä lukijalle: löydätkö sinä sen?

Linkit

[Kirjaston vanhat kotisivut](#)

[Kirjaston nykyinen kotisivu](#)

